

PINAR SİNEMASI

Sadık Yalsızuçanlar

Babam, kederli anlarında Malatyalı Fahri'den, 'sensiz sönmez şu kalbimin ateşi/melül mahzun bakışanım nerdesin' türküsünü dinlemeyi, keyifli anlarındaysa, 'gökyüzünde tüten olsam/yeryüzünde biten olsam/bir atlastan keten olsam/yar boynuna sarsa beni' dizelerini söylemekten kendini alamazdı. Dedemin yanında cesaretlenip söylerse bunu, o; ilkin derin derin soluklanır, ardından, 'dünyaya ölmek için değil olmak için geldiniz' sözcükleri dökülürdü ağzından.

Koyu bir sükut olur, idare lambasının alevi titrerdi.

Dışarda poyraz ne varsa savurur, pencerelerde insanı meyusiyetin derinliklerine iten bir uğultuyla eserd. Lodosun gözü yaşlı olurmuş. Poyrazın nefesi acı soğuk idi.

Babaannem, zemheri için kullanırdı bunu, acı soğuk...

Acı soğuğun ilk belirtileri görüldüğünde yazlık Pınar sinemasının ışıkları gelecek yazı kadar sönerdi.

Babam, afyonu başına vuranlardandı.

Dedemin dördüncü oğlu. Anneme göre en çok onu severmiş. İzmir ve Sarıkamış'ta dört yıl askerlik yapmış. Askere gidene kadar Varto'da taş ustalığıyla uğraşmış. Varto Devlet Hastanesi, Ulu Caminin minaresi, onlarca ev...

En çok cami minareleriyle övünürdü. Sarı taşla arası çok iyiydi. Kolay yontulabilen bu taşla uğraşırken kendinden geçerdi.

Amcası Hasan ustadan öğrenmiş taş işlemeyi.

Taşı yontmak, ona biçim vermek, yerine yerleştirmekten tarifsiz bir keyif aldığı kesindi.

Kesin olan bir başka şey, çalışırken kendisini daha çok gösteren asabiligi idi.

Köyde bazen bir ses yankırdı : 'Dere kenarında taş ben olaydım/Ela göz üstünde kaş ben olaydım/Senin gibi güzele eş ben olaydım/Şu mezar üstünde bir taş olaydım/gelene geçene yoldaş olaydım'.

Babamın taş olmak istediğinden emin değilim. Ne var ki, gelene geçene yoldaş olmak veya ela göz üstünde kaş olmak için istekli olduğunu söyleyebilirim. Hele ela göz üstündeki kaşa dayanamadığı, bu yüzden annemle evlenmeden önceki sevdaları uğruna yaşadıkları anlatıla anlatıla bitirilemezdi.

Söylentiye göre, köyden ayrılmasına evli bir kadına duyduğu aşkı neden olmuş. Ya bu diyardan gitmeli ya bu diyardan gitmeliye çıkmış yolu ve onu zorla evlendiren babasına kızgınlığını otluğundan çıkarmış. Sadece adamın otu yanmakla kalmayıp civardakiler de kül olmuş.

O günden sonra babam köye bir daha gitmemiş. Büyük amcası Hasan ustanın yanında, taşa hayat vermenin inceliklerine dalmış.

Hasan amcanın saçı sakalı bembeyazdı, gençliğinde çok canlar yakmıştı.

Çehresi gibi huyu da güzeldi. Nakşibendi kolunun müntesiplerinden olduğu söylenirdi.

'Tarikatlı' derlerdi. Şeyh Alırıza efendiye intisaplıydı.

Babam, onun taşla insanmış gibi konuştuğunu söylerdi.

'Oğlum alemde cansız diye bir şey yoktur, bu kaskatı maddenin zerrelere de bizim gibi meczuptur, O'nun aşkıyla müstağraktır, onlar da seyran ederler alemini. Deli olur dönerler aşkından. Bağırır, feryat ederler. Taş O'nu zikrederken, bazılarımızın kalpleri daha mı katıdır ki gafil dolaşırız. Bak, taş deyip geçme, ne kadar severek vurursan çekici, o kadar açar sana

sırlarını, sen onu incitmez, ondaki güzelliği çıkarmak için uğraşırsan, o, kimseye göstermediği güzeliklerini sana gösterir.’

Babam hem taşçı hem yontucu hem de yapıcı idi.

Yapıcı olmak öyle kolay değilmiş.

Hasan amca doksanı aşmıştı. Taşla uğraşmaya onüç ondört yaşlarındaiken başlamış.

Minareler, sütunlar, kemerler, kubbeler yaparken kendinden geçip sarhoş olduğunu görünce babam, bu iş bir sır, buna bir ömür vermeden olmaz diyerek yolun yarısında dönmüştü.

Dönmüştü ya, ayrıldığında iyi bir usta idi.

Köyün yukarısındaki Haydarlı mağarasının eskiden taş ocağı olduğu söylenirdi. Oradan kalıp kalıp dev kayalar çıkarılır, eşiğindeki düzlükte, yontucu kalfalar günlerce çalışır, küçültür ve düzeltirlerdi.

Eskiden katırla taşırılmış mağaradan. Sonradan Kara Mısto’nun traktörüyle indirirlerdi.

Yontulan taşların büyüklüğüne, damarlarına ve biçimine göre, köşetaşı mı ara taş mı olacağı, duvara yerleştirilmeden önce işlenmesi, derken tam bir sabır imtihanı başlardı. Babam, Hasan amcanın her yapısının farklı olduğunu söylerdi.

Evlerin kışık ve yazlık eyvanlı olarak çatılmasına, hayatlı, havuzlu, açık veya kapalı odalardan, kemerlerden oluşmasına rağmen nasıl olup da her seferinde farklı inşa edildiğini anlamak için Hasan amcanın yanında epeyi kalmanın şart olduğunu düşünürdü.

Süsleme daha çok ibadet yapıları, çeşmeler, türbeler ve eşraf konaklarında yapılırdı. Bitkisel veya geometrik şekiller bazen de tasvirler kazırdı Hasan amca. Kakma, kabartma, şebekeli oyma veya çizikleme çalışırdı. Şemseler, güller, papatyalar, karanfiller, sağır çiçekleri, horoz çiçekleri, tanıdığı, kokladığı bütün çiçekleri kazırdı. Taştaki resmin ayrıntılarını ortaya çıkarana dek çalışırdı. Bazen bir portalin altı ay sürdüğü olurdu. Sadece bir cephe için eskiden bir sene çalıştığını anlatmıştı babam.

Tasvirlerden en çok kartalı sevdiği anlaşılıyordu. İki-üç başlı, cepheden ve yandan daima çift gözlü, başı gövdesi kadar büyük, kanatları meleksi kartallar...

Besmele ve ayetelkürsiyi harekesiz yapardı.

Eliflere bayıldığını, onları daha iri, daha özenli yaptığından anlamak mümkündü.

Çalışırken varlıktan kopar, rüyaya dalar.

Bir harf veya çiçeğin taç yaprağını bitirdiğinde düştten uyanır, gözleri onda, başındaki ucu fitilli koyu yeşil papağını geriye iter, alnındaki teri siler, yeleğinin sağ cebindeki tütün tabakasını çıkarır, kağıda Muş tütününden bir parça koyar, sarar, diliyle ıslatır, dişleriyle kağıdın ucunu koparır, ağzından kağıdı yuvarlar, elini ağzına kalkan ederek yere tükürür, zarif bir hareketle sardığı cigarayı tamamlar, sol cebindeki gazlı çakmağı çıkarır, çakar, yanmayınca birkaç kez sallar, cigarayı iki üç kez derince emer, duman bıyıklarında dağılır, gözlerini hafifçe kısarak yaptığına uzun uzun bakardı.

Babamdaki öfkeyi hiç kimsede görmedim. Athena mızrağını saplayınca Ares’in, öfkesinden kırk bin kişilik bir ordu gibi bağırdığı söylenir. Babam tıpkı böyleydi, sudan bir sebep çıldırmasına, öfkeden kudurmasına yeterdi. Öfkesi başına vurduğunda, gök gibi gürler, tepesinden alevler çıkardı. Annemi dövdüğünde, savaş oluyor sanırdınız. Mutlaka bir kırık, çok sayıda ezik, çatlak bırakırdı bedeninde. Annem gözünde patlayan bir yumrukla duvara çarpar, bayılırdı.

Babaannem böylesi durumlarda, annemi teselli eder, babama kargışlar yağdırırdı. En çok ettiği beddua, ‘uyuz olasin da kaşınmaya tırnak bulamayasın’dı. Çok kızdığında, ‘hırtlegine şiş aka’ derdi, k’yı hırılıtlı h biçiminde telaffuz ederek.

Babaannem nadiren sinirlenir ve ilenirdi.

Babamın yaptıklarını dedeme duyurmazlardı.

Bir keresinde kaynar yemeği üzerine fırlatmış, zavallı kadın haşlanmıştı.

‘Çok gazın olduğundan mı yoksa bahçemizde cinler cirit attığından mı, sürekli ağlardın’ dedi annem, ‘anason içirirdim kar etmezdi. Annem bir defasında haşhaş yutturdu sana. Baban gece yarısı sinemadan döndüğünde, yorgun ve heyheyleri tepesinde olurdu. O geldiğinde ne yapıp yapıp seni uyutmuş olurdu. Uyanınca emzirir teskin ederdim. Bir gece yine sinirleri gergin ve yorgun gelmişti. Cinlenmiştin sanki. Durmaksızın ağlıyordun. Kundağın düğümünden tuttuğu gibi yatağa attı seni. Bağırınca bu kez bana saldırarak Allah ne veriyse...Deden gürültüye uyanıp da neler olduğunu öğrenince bastonuna davranarak üzerine yürüdü. O kaçıyor deden kovalıyor, karanlıkta görülmeye değerdi.’ Babaannem sinirinden gülüyormuş. Bir yandan beni bağına basıyor, bir yandan, ‘gidişin ola da gelişin olmaya, boyun posun devrile, çocuk yüzüne hasret kalasın’ diye ileniyormuş.

Babaannem, hiddeti dindiğinde, oğluna olan sevgisini, ‘dağ başından duman eksik olmaz’ diyerek dile getirir, annemin gücendiğini düşünerek de, ‘ne yapacan anam, kör atın kör alıcısı olurmuş. Senin de kaderin böyleymiş.’

Anneannem, ‘anam bu ne kara kadermiş böyle!’ diye itiraz eder, ‘deliyi everme deli çoğalır demişler’ diyerek kızını alır evine götürür, babam gelesiye bekletirmiş.

Babam afyonu başına vuranlardan olduğu kadar, merhametliydi de. Şark sinemasından itibaren işlettiği bütün sinemalarda, yetim, evsiz-barksız, yersiz-yurtsuz pek çok kişiye babalık ederdi. Kendini yitirmedikçe kimseyi incitmez, elindeki avcundakini paylaşır, hastaya, cenazeye, düğüne derneğe koşar, çocukla çocuk deliyle deli olurdu.

Yaz günleri bisiklet veya faytona binmediği zamanlar evden çıktığında, kapı önlerinde, açık oturan kadınlar o geçtiğinde ayağa kalkar, kareli çarşaflarını, yazmalarını düzeltir, uzaklaşana değin öylece beklerlerdi.

Babamın beslediği, koruyup kolladığı çok sayıda meczup, yaşlı ve çocuk vardı. Evimizin en sadık müdavimi Şorrikli Yaşar idi.

Başında ortaokula başladığımda taktığıma benzer bir şapkaıyla dolaşan ve sürekli uyuklayan Mamılo, Kasketine, kulaklarını örtecek şekilde yazma bağlayan Gız Mahmut, Adliye’den emekli olduktan sonra evi yanıp, kızı alevi bir gence kaçınca çıldıran Adliye Bekir, Almanya’dan emekli Mercedes Kadir, akşama dek Şire pazarıyla Söğütlü camii arasında mekik dokuyan, Cuma namazlarında safların arasında gezerek hutbe okuyan hocayı papağan gibi tekrar eden Mısto, Ziyaret’e yakın babadan kalma iki katlı bir evde yaşayan Çakmakçı Cüce Hacı, Davulcu Hasan, Kalaycı İzzettin amca, eşi Mukaddes teyze, Uyuz Ümmühan-belediye hamamında tellak idi-, Makinist Yusuf amca-Pınar sinemasının makinisti idi-, Lallik Selo-Pınar sinemasında teşrifatçı idi, babam Teş derdi çoğunlukla-, sonradan belediye başkanı olan Hamido, Halk Partisi’nden üç dönem reis olan Nuri Nebioğlu-Halk Partisi’nin ateşli bir taraftarı, delegeşi, üyesi idi babam. Ta ki Nuri Nebioğlu belediye hamamında oğlanlarla yakalanıp düşene değin- ve daha pek çok sürekli ziyaretçisi vardı evimizin.

Bunlar arasında en çok Çakmakçı Cüce Hacı amcanın gelişine sevinirdim. Boyu bir metre var yoktu, Kışlalar caddesinden Akpınar’a giderken meydana çakmak doldurur, tamirat yapardı. Elleri iri, toparlak, sesi ile boyu mütenakız, sevecen bir adamdı.

Eşi Cemile teyze Yukarı Banazı’dan akrabalarıymış, annesinin itirazlarına rağmen babası, ‘cüce müce ama melek gibi adam’ diyerek vermiş.

O eşinden eşi ondan çok memnundu. Üç çocukları vardı. Annemler kendi aralarında fiskos konuşurken gülerlerdi.

Çakmakçı Hacı, sabah ezandan sonra yola düşerdi. Paytak paytak yürür, evin önünden geçerken babamın ağlarına mutlaka takılır, bir kahve, birkaç cigara içmeden yoluna devam edemezdi. ‘Hacı yine çimmişsin, bu gidişle zatürre olacaksın’ diye takılırdı. Hacı, ‘Lan Abdo’ derdi babama, ‘gine işe geç kaldım, nedir bu senin elinden çektiğim’

Babamın adı Abdurrahman idi.

Hüseyin Peyda'nın efsaneleştiği Mezarımı Taştan Oyun/Abdo filmini Pınar sinemasında oynattığı sıralar, Abdo olarak değişti adı. Cüce Hacı'yı, Faytoncu Doğan amca gelene dek bekletir, kollarından tuttuğu gibi faytona atar, giderlerdi.

Şorrikli Yaşar, üç beş mahalle dolaşırdı her gün. Çarmuzu mahallesindeki yeni evimize, annem ve teyzemlerin bahçede büyük, bakır leğenlerde çamaşır yıkadığı vakitte gelirdi. İşten bunalan küçük teyzemin en büyük eğlencesi, Şorrikli Yaşar'a yemek hazırlayıp karşısına geçerek seyretmekti. Dişlek oluşu, kaslarını tam denetleyememesi, anlaması güç sözcükleri eğip bükerek konuşması, belki en önemlisi, bi parça ekmek, bi bardak suyun hatırını gözetmesi, acıklı bir olay karşısında gözyaşlarını tutamayarak yaralı bir hayvan gibi inlemesi, sadece teyzeme değil hepimize herşeyi unuttururdu.

Saçlarını çoğu zaman büyük halamın kocası Berber Ahmet ağbi, alabulus keserdi. Kepçe kulaklı, kaşları gür ve gözleri şehla idi. Köpek dişlerinden biri yoktu.

Yüzü, keyfini kaçırın bir şey yoksa her zaman güleçti. Yakasız mintanı, sünnet giysisi gibi dizlerine inerdi, altında kirden rengi dönmüş, lastikli bol bir pantolon olurdu. Yaz sıcağında dayanılmaz bir ter ve sidik kokusuyla dolaşırdı.

Şorrikli Yaşar, kediler gibi sevildiğini hissettiğinde yanından ayrılmazdı insanın.

'Kollarında burma olsam/yedikleri hurma olsam/alçın alçın sürme olsam/yar gözüne sürse beni'

Pınar sineması, babamın kaderinde vazgeçilmez bir değere sahipti.

Askere duhul tarihi yirmi ekim bindokuzyüz elliikiden beş yıl sonra, nisanın yirmisinde açılmıştı. Bindokuzyüz otuzda Hınıs'ın Mergemist köyünde başlayan yaşamının ikinci önemli durağı, Pınar sineması olmuştu.

Büyük dayım Necdet-Neco derlerdi, Malatya'nın namlı kabadayısı Çakal Hanifi'nin yetiştirmesiydi-ilkokul üçteyken okulu terketmiş ve anneannemin meslek edindirme çabalarını da boşa çıkararak, soluğu Pınar sinemasında almıştı.

Babam, sinemaya makinist olarak radyo tamircisi İrfan ustanın kalfalığını yapmış olan Yusuf amca'yı çağırılmış, sinema tutkunu adam koşa koşa gelmişti.

Yusuf amca, bazen, Taştepe mahallesindeki geniş, kerpiç evimizin çatı aralığında, bazen de sinemada yatıp kalkardı. Kimi kimsesi yoktu. Şark sinemasında makinist yardımcısı olarak çalışırken, mahallenin güzel dudu Naylon Emine'ye aşık olmuş, Yıldızların Altında filmini hemen her akşam seyreden ve aynı sahnelerde aynı gözyaşını döken kadına hissiyatını sonunda açabilmişti.

Naylon Emine, balık etinde, simsiyah saçlı, simsiyah gözlü, eşini yıllar önce yitirmiş, çoluğu çocuğu olmayan, süse, giyim-kuşama, sürmeye-allığa düşkün bir kadındı.

Yusuf amca, traş olup saçlarını biriyantinlediğinde ve gri şeritli beyaz fötrünü takıp, topuklarına bastığı rügan iskarpinlerini takındığında tıpatıp Eşref Kolçak olurdu. En çok Zeki Müren'in okuduğu Seninle Bir Sonbahar Mevsimiydi Tanıştık şarkısını çalardı on dakika arada.

Pınar sinemasının devasa levhası, vilayet meydanından yukarı çıkarken görünürdü.

Bitişinde belediye reisi Nuri Nebioğlu'nun, Nebioğlu Ve Mahdumları Limitet tabelasının asılı olduğu toptancı dükkanı, yanında Cumhuriyet Halk Partisi'nin İl Başkanlığı binası yer alırdı. Şehir, Beydağının kuzey eteğine doğru yayılmıştı. Hangi yapının aralığından baksanız, yaz-kış başında kar eksik olmayan dağları görürdünüz.

Kentin güneybatısındaki tatlı su pınarı, Derme çağıldar, buradan başlayarak kuzeydoğuya, eski şehrin kurulmuş olduğu Eski Malatya'ya kadar aralıksız kayısı bahçeleri, tek ü tenha bağ evleri, sınırları çevreleyen kavak ağaçları, yağma tepeler, erik, üzüm ve elma bağları uzardı. Şehrin yüreği, Eski Malatya'nın yazlığı olan Aspuzu idi. Fevzipaşa'dan otuzlarda tiren geldikten sonra tütün, mensucat, lastik, şeker fabrikaları birbirini kovaladı ve bağlar birer birer yok edildi.

Eski Malatya surları dışında kalan minarenin adını annem kızdığı yaşlılar için kullanırdı : Hötümbaba.

Dedemin yıllarca yaya gidip geldiği Ulucamiye bazen teravihe giderdik. Sekizgen tuğla kaide üzerinde silindirik biçimde yükselen minaresinden Hafız Ahmed'in ortalığı çınlatan ezanı yükseldiğinde herkes hareketlenir, çeşmelere yürürdü.

Firuze renkli çini frizleriyle, şerefe altındaki kitabesiyle insana evinden daha sıcak görünen bu yapının geniş zemin taşlarını hangi ayaklar çiğnemmişti?

Babam ateşli bir Halkçı idi. Nebioğlu'nun başkanlık seçimlerinde ilk durağı Çarmuzu mahallesindeki evimizdi.

Dedemin Demokratlara olan sevgisi ve ezanı yeniden arapça okuttuğu için Menderes'e olan hayranlığına tahammül edemez lakin yanında ağzını açamazdı.

Elliyedi seçimleri henüz olmuş, Demokratların oy nisbeti yüzde ellinin altına düşmekle beraber hükümet kurmuşlardı. Cumhuriyet gazetesinin manşet haberlerini heceleye heceleye okuyan babama göre seçimlerde hile yapılmıştı. Atatürk'ün partisine karşı yapılan bu sahtekarlığı Demokratlar bir gün mutlaka ödeyeceklerdi. Anneannemin her fırsatta anlattığı seferberlik günlerindeki kıtlığa benzemese de, pek çok mal çarşıdan çekilmiş, fiyatlar artmıştı. Babama göre, Demokratlar gelmesede ezan arapçaya çevrilecekti zaten. İsmet Paşa söz vermişti. Kore'ye katılmamızın tarihi bir yanlıgı olduğunu her fırsatta tekrarlardı Nebioğlu.

Ülkenin Nato'ya teslim edildiğinden dem vurur, partinin yanlış icraatlarına Fuat Köprülü gibi bir ilim ve devlet adamının dahi tepki gösterdiğini, bu yüzden istifa ettiğini, sadece halkçılara karşı kıyım yapılmadığını, Millet partisine verdikleri destek yüzünden Kırşehir'in il iken ilçe yapıldığını, memlekete bunca sene hizmet etmiş İsmet Paşa gibi vatanpervere, iktidar tutkusuna sahip hasta ruhlu biri dendiğini, bütçe açığının büyüdüğünü söyler dururdu.

Nebioğlu, biraz, Ayasofya'da dilenip Sultanahmet'te sadaka verenlerdendi.

Babamın seçimlerde, evimizin parti ofisi gibi kullanılmasına izin verişine en çok annem içten içe kızır, belli etmemeye çalışır, 'hıh!' diye söylenirdi, 'ben sana hayran sen cama tırman. Ayaklar baş, başlar ayak olsun istiyor bunlar. Bizim herifte akıl yok ki.' Nebioğlu, iki günde bir evde toplantı yapar, inkılaplardan vazgeçildiğini, Demokratların oy uğruna, memleketi ağır borç taahhütleri altına soktuğunu uzun uzun anlatır, arada bir babama onaylatır, babam ise daha çok, Muazzez Türing'in söylediği propaganda şarkılarının pikaba yerleştirilmesiyle, afiş ve posterlerle ilgilenirdi. Nebioğlu, bu kez toplantıda Demokratlara savaş açmıştı. Sesi gittikçe sertleşiyor, zaman zaman dinleyiciler arasında Demokratların da olabileceğini düşünerek kendine tarafsızlık süsü takıyor, sesindeki şiddetten çehreleri donmuş bir halde bakanların, anlattıklarını onayladığını düşünerek heyecanlanıyordu. 'Halkevlerini, sevgili hemşerilerim, Moskova'dan emir alıyor, iftirasıyla kapattılar. Bu kültür ocaklarını darmaduman ettiler. Atatürk'ün firkasının beyanatlarının radyodan neşrini yasakladılar. Bizim dedelerimiz cihan harbinde savaştı, babamız Çanakkale'de savaştı, biz, bu memleketin ticari ve sınai hayatına ihlasla hizmet ettik. Şimdi kalkıp fırka taraftarlığından başka bir meziyeti olmayanları yüce meclise taşıyor, krediler veriyor, zengin ediyorlar. Bizlere getirilen ticari müeyyideleri, buradaki pek çok kıymetli arkadaşım da bizzat yaşıyor. Arzu ederseniz onlar anlatsın neler çektiğimizi. İsmet Paşa'nın devr-i saadetinde bütçe hiç açık vermemiş, paramız, batılı memleketlerin paralarıyla ya müsavi veya daha kıymetli halde kalabilmiştir. Şimdi böyle mi, daha, geçen ay bir devalüasyon mudur nedir yaşadık, bakınız paramız itibar kaybediyor. Bu ne cüret, bu ne küstahlıktır ki, bir başvekil, cumhuriyetimizin temellerini tarumar edercesine, 'siz diyor, isterseniz hilafeti bile geri getirebilirsiniz'. Bu nasıl bir haldir? Bu gidişe dur demenin zamanı gelmemiş midir?'. Nebioğlu'nun gittikçe kabaran bir heyecanla bağladığı sözlerine kuvvetli bir alkış düştü. Biraz soluklandı. Bir yudum su içti. Babama, 'yahu Abdo çay nerde kaldı?' deyince babam hareketlendi, 'geliyor' diye bağırarak, mutfağa koştu. Az sonra buharı üzerinde kaçak çaylar gelince, konuklar kendi aralarında

konuşmaya başladılar. Esnaftan birkaç kişi, Dirijan ve Parçikanlı komşularımızdan türkçeyi çok az bilen köylülerden bazıları, itiraz etmeye, karşı eleştiriler mırıldanmaya başladılar. Çarmuzu mahallesinin eski muhtarlarından Salih amca, cesaretleterek, 'reis beyefendi' dedi, 'durumun beyan buyurduğunuz gibi vahim olmadığı kanaatindeyim. Vakt-i zamanında Missouri zırhlısını karşılayacağız diye umumhanelerin duvarını badanalayanlarla hürriyetçileri bir tutmayın' 'Zincirli hürriyet' diye kesti sözünü Nebioğlu. Salih amca, 'zincirli zincirsiz, hürriyet sözünü bu devirde duyar olduk biz' dedi, 'bakın beyefendi, kırkaltı seçimlerinden sonra bazı vekiller mahallemize geldiler. Bize, sıkıntılarımızı sordular. Burada şahadet edecek olanlar vardır, yanlış isem lütfen beni tashih etsinler. Ne hazindir ki, vekillerimiz jandarma nezaretinde bizimle görüşebiliyordu. Kimse ağzını açıp tek laf dahi edemedi. Jandarma komutanı, yahu meselelerinizi anlatın, çekinmeyin, bunun için gelmiş beyler, deyince, maliyeden emekli Kadir bey vardı, rahmetlik dayanamadı, 'şimdi konuşmakta bir beis yok komutan oğlum, dedi, lakin, beyefendiler gittikten sonra boynumuza dipçik yemek istemeyiz. Biz bu dönemlerden geçtik geldik. İsmet Paşa'nın devr-i saadetinde bütçe açığı yok diyorsunuz. Tabi olmaz, çünkü ciddi bir yatırım yok. Ticareti, ziraatı teşvik yok...' demeye kalmadı, Nebioğlu gürlüdü, 'o kadar da değil beyim!' İçerde çok sayıda Halkçı vardı, itiraz sesleri yükseldi, hava gerilmeye başladı, 'Amerikan yardımının nelere malolacağını, dağa taş a yol diye yatırılan onca servetin ileride başımıza hangi işler açacağını görmek için basiretli olmak gerek.' 'Aman Adanalı canım Adanalı/Ben verem oldum sana dadanalı' şarkısı duyuldu. Küçük dayım, pikaba yanlış pilak koymuştu. Babamın davranmasıyla sorun çözüldü. Sami Kasap'ın gür sesinden Kevengin Yollarında dinlenmeye başlandı. Nebioğlu, 'bizim hemşehrisi olarak İsmet Paşa'ya bir vefa borcumuz var. Burada fırkacılığın değil, Malatya'mızın müşterek menfaat ve mesuliyetlerini müdrük olarak siyasi bir tercih yapmanın lüzumu aşikar. Mazideki hataları sayıp dökmenin faidesi olmamakla beraber bakınız İstiklal harbinin iki büyük komutanından birine yapılan şu hürmetsizliğe...Gelibolu'nda, iskele meydanına, halkın müşterek gayretiyle güzel bir İsmet Paşa heykeli dikilmiş idi. Hükümet olduklarında sanki başka mesele yokmuş gibi ilk icraattan olarak ezan meselesini ele alanların partisinden bir belediye, sözde bir encümen kararı ile bu vefa heykelini yıkmış, yetmezmiş gibi oracıkta balyozlarla kırarak kin ve nefretini kusmuştur. Bunun vatanperverlikle, hürriyetle ne alakası var Allahaşkına!' Babamın yüzünde bir şaşkınlık vardı. Çayla birlikte gelen küncülü bilik, kayısı çekirdekli un kurabiyesi ve cevizli kayısı lokumundan şapırtıda şapırdada yiyen ve şimdiye dek susan belediye encümen azası Alırıza bey, 'şimdi Demokrat olmak moda' diye başladı, 'bu memleketin dağını taşını, kamu arazilerini, babasının malıymış gibi taraftarlarına peşkeş çekenler vatanperver addediliyor. Siyaset sahasında bir tefessüh var. Parayı veren düdüğü çalıyor. Çantasından eski bir gazete küpürü çıkararak gösterdi, 'bakınız' dedi, 'neler söylüyor İstanbul il başkanı, Köprülü, yanımda çalışmak üzere Merkez'ce üç kişinin münasip görüldüğünü bildirdi. Bunların kim olduğunu sordum, izahata başlayarak, İbrahim Çehrelî'nin son harp zamanında, servetini milyonlara ulaştırmış bir adam olduğunu, Demokrat Parti henüz ortaya çıkmadan ve tasavvur devrinde iken kendiliğinden Ankara'ya gelerek partiye on bin lira vermek suretiyle hamiyet ve taraftarlığını göstermiş olduğu gibi ileride hiç de yardımdan geri kalmamak vaadinde bulunduğunu, tahsilli olmamakla beraber para hususunda kendisinin ve muhitinden istifade edileceğini bildirdi. Hüseyin Avni Sarıoğlu'nu anlatmaya başlayarak bunun da diğeri kadar servet sahibi olmamakla beraber ticaretle meşgul olmak itibariyle faaliyetinden az çok nakdi yardım beklemek kabil olduğu gibi, Mülkiye'den mezun olmak itibariyle de fikirlerinden istifade edileceğini ve Serbest Fırka zamanında Trabzon'daki şubenin başkanlığını yaptığı için tecrübesinin de faydalı olacağını anlattı.' Alırıza bey, yenilenen çayını karıştırarak bir yudum aldı ve devam etti ; 'İzmirli tüccarların Demokrat Parti'ye yüz bin lira bağışta bulunduğu rivayet olunmaktadır.' Bir yudum daha aldı çayından Alırıza bey, 'durun' dedi, 'daha bitmedi'. Bu sıra Zahireci Turan bey haykırarak esnedi. Yanında yayılarak oturan Saka

Şükrü, çenesinin altını tatlı tatlı kaşdı. Sürekli çay taşınıyor, boşalan tabaklara yemiş, kurabiye ve pestil konuyordu. ‘Ellibirden sonra, mütemadiyen artan bir şekilde, bilhassa türedi tüccarlar, hükümet üzerindeki nüfuzlarına dayanarak, kolay kredi temini, ecnebi sermaye ile işbirliği yapılması gibi taleplerini, hükümetin tertiplemediği bir kongrede daha açık bir tarzda formüle ettiler. İşadamları, ayrıca süratle sermaye terakümü yapabilmek için sosyal mevzuatın da değiştirilerek...’ Esneyenler, hatta uyuklayanlar çoğalmıştı. Pikapta, Şükran Ay’ın söylediği, ‘bir fincan kahve olsam/kırk yıl hatırım vardır’ çalıyordu. Babamın da onaylamasıyla, Nebioğlu sözü Alırıza beyden alarak, ‘muhterem hemşerilerim’ dedi, uyuklayanlar toparlandı, esneyenler doğruldu, ‘Demokratlar halkımıza verdikleri sözleri yerine getirmediler. Köy Enstitüleri kadükleştirildi. Üniversite muhtariyeti unutuldu. İkinci meclis teşekkülü battal kaldı. Tarım kredilerindeki tarafgirane tatbikattan çiftçimiz rahatsız. Bunu sadece biz söylemiyoruz. İçlerinden bazıları daha ağır tenkitlerde bulunuyor. Şimdiden ‘asi’ yaftasını vurdular onlara. Partinin kurucu azasından Fuad Köprülü, Devlet Vekili olduğu esnada gayri meşru servet edinmekle itham edilen Mükerrrem Sarol hakkında tahkikat açılmasını reddeden parti meclis grubunu protesto sadedinde istifa etti. Seçimin eli kulağında. Bu karşımıza çıkan mühim bir şans. Hadi kolay gelsin’ Bir alkış daha koptu. Nebioğlu ayaklanınca herkes kalktı. Evde bir anda uğultu oldu. İkişer üçer gruplar halinde çıktılar. Nebioğlu’nun şavrolesi dışında iki anadol fayton bekliyordu dışarda.

Pınar Sineması, reis Nebioğlu’nun da desteğiyle açılmıştı.

Çevresinde dört beş katlı apartmanlar yükseldiği için, balkonlardan seyiri engelleme işi, sinemanın kapıcısı Hacı amcaya düştü.

Yüksek bir girişi vardı sinemanın. Balkon gibi çevreye nazır olan bu yere, gündüz tahta sandalyeler çekilir, çay demlenir, Yusuf amca adeti üzere iç cebinden kanyağını çıkarıp yudumlar, leblebi fıstık, beyaz peynir, ciğer kavurması getirilir, bir büyük rakı açılırdı. Yusuf amca biraz demlenince, makinist odasındaki formika kaplı pikabı indirir, seçtiği pilakları sırayla dinletirdi. Bilal Bozdağ’ın okuduğu, Arguvan ağzı Örenli Gelin türküsü babam için mutlaka çalınırdı. Gramofon Limitet Şirketi Mamulati’ndan olan plağın göbeğinde solda alamet-i farika, Made in Turkey, TÜRKMALI, ortada ise, ‘Pılağa Alınmış Esere Ait Bilumum İmalatçı ve Mülkiyetçi Hakkını Mahfuzdur yazıyordu. Nurettin Dadaloğlu’nun Edifon’dan çıkan Kirpiklerini Ok Eyle ile Malatya’nın Kavakları/Dökülüyü Yapakları, Nezahat Bayram’ın Grafson’dan Felek Vurdu Taş İle’si, Şen Bahriyeliler’in Bekçi Mirtazo İle Hirtazo’su, Ali Uğurlu’nun, Kızım Seni Aliye Vereyim mi’siyle Yaktın Beni Ey Zalim Kadın’ı, Beyaz Kelebekler’in Bütün Aşklar Tatlı Başlar’ı ile Artık Sevmeyeceğim’i, Zeki Müren’in okuduğu, sözleri Orhan Seyfi Orhon’a, müziği Yusuf Nalkesen’e ait Veda, söz ve müziği kendisinin olan Hasretin Acısı adlı uşşak şarkı, hele Şükran Ay’ın seslendirdiği, Kadere Bak ile Kader Diyemezsin’i, Sahibinin Sesi’nden Hasan Özçivi’nin Hasta Düştüm Gurbet Elde adlı maya her gün aynı heyecanla dinlenirdi. Babam, akşam herkesi görevinin başında istediğinden, ölçülü içilirdi. Sarhoşluk, küçük dayım Mete ile ortanca amcam Tekfener’e özgüydü.

Tekfener amcamın asıl adı Muhammed idi, bir gözü kör olduğundan bu adı takmıştı babam. İyice keyiflenince, en çok sevdiği türkü için eli kulağa atardı : Pencereden kar geliyor/gurbet bana zor geliyor/sevdiğimi eller almış/bu da bana ar geliyor’ Sesi ağlardı söylerken. Tize çıktığında sesi patlar ve dalgalanır, ‘yüksek dağlar serin olur’a geldiğindeyse, eski ortağı Ömer ağa, Hacı ağbi ve Yusuf amca, ‘Allahına gurban Abdo!’, ‘varol!’, ‘he gardaş he!’ diye ünlerlerdi. ‘Engin sular derin olur/o benim sevdiğim güzel/gurbet elde gelin m’olur’ Teşrifatçı Selahattin amcamın yarasına dokunduğu için, kadehi dibo yapar, masaya sertçe indirir, hüngür hüngür ağlamaya başlardı. ‘Pencereden kar geliyor/ben zannettim yar geliyor’ Babamın yanık sesi, tenhalaşan sokakta cınlarken, yavaş yavaş hazırlıklar başlar, akşamki gösterim için herkes davranırdı.

Esnaf Sıhhat Cüzdanı'ndaki, Bu hüviyet cüzdanını taşıyan Abdurrahman Güzeller, Malatya Tababetinde mukayyettir kaydını annem okurken gururlanır, gerisini bana okutarak sinemacılık yaptığı için üzülen oğlunun işinin ehemmiyetini anlatmada kullanırdı : Adı-Sanı : Abdurrahman Güzeller. Baba Adı : Kamil. Doğum Tarihi : 1.6.930. Şimdi Oturduğu Yer : İskender Mahallesi. Çalıştığı Yer : Pınar Sineması. İmza-Mühür. Arkada kayıt numarası, Birinci Muayene. Tabib. Mühür. İmza. İkinci Muayene. Üçüncü Muayene. Talimat. I. Yenecek içilecek şeyleri satanlarla, Hamam, Otel, Salhane, Berber, Terzi, Sinema, Kasap, Kunduracı ve Garson gibi müstahdimin her üç ayda bir muayene olacaklardır. Babaannem, 'niye muayene ediyorlar?' diye sordu. Annem, 'hükümet şart koşuyor' dedi. Ben devam ettim. II. Emraz-ı cildiye ve sariyeye müptela olanlar, kendilerini tedavi etdireceklerdir. Eyi olana kadar sanattan menedilirler. Bu kez ben itiraz ettim. 'Babam sinemada çalışıyor, cilt hastalığıyla ne ilgisi var?' III. Tedaviden sonra sıhhat cüzdanını Tababetten aramağa mecburdur. IV. Muayene müddetini geçiren veya cüzdan almayanlar cezalanırlar. V. Şarbaylık memurları ve ahali alışveriş esnasında şüphelendikleri taktirde cüzdanı sorup yoklamaya salahiyettardırlar. 'Şarbaylık nedir anne?' diye sordum. Annem, 'ne bilim' dedi. Babamın saçları gür, koyu kestane ve daima briyantınlıydı. Mavi ve kahverengi, yelekli takım elbise giyerdi. Biraz Ayhan Işık, biraz Yılmaz Güney, biraz Önder Somer...Üçünün karışımı bir çehre, vücut ve eda. Evdeyken-ki çok az olurdu-veya mısır, dondurma işlerine koşuştururken, siyah sahtiyan üzerine deri kesilerek ve sırma işlenerek yapılan, burnu köşeli ve az yukarı kıvrık yemeni giyerdi. Sonraları gıslaved lastiğe dönüştü bu.

Sinemadayken kalos fotin denilen, yüzü rugan, arkası siyah köseleli, gıllase yüzlü potini tercih ederdi.

Bıyıklarını üstten ve alttan az inceltirdi.

Pınar sinemasındayken babamın başında kasketten çok fötr olurdu.

Makinist Yusuf amcayla birlikte demirciler çarşısına paralel uzunca bir sokakta sıralanmış olan giysi dükkanlarından Kirkor amcaya giderlerdi. Kirkor amca, hem yeni hem de kullanılmış giysiler, ayakkabılar, şapkalar ve radyo, gramofon gibi aletler satardı. Zetina ve singerin yetkili bayisiydi. Babam sıkı pazarlıkçı olduğundan alışveriş uzun sürerdi.

Bize bayram için giysiler almaya gittiğimizde, dükkanın önünde duran telisteki kenger sakızından birkaç tane mutlaka verirdi. Çiğnerken çenemizi yoran bu sakızın kökünü, Taştepe'ye toplamaya giderken çok eğlenirdik. Keyfi yerindeyse babam da gelirdi. Kengeri çıkarırken müthiş heyecanlanır, terler, sol elinin işaret parmağıyla terini yere akıtırken, derin derin soluklanır, kendi kendine, 'işte hayat bu!' derdi. Hele dönerken horoz şekerisine rastlarsak alır, 'kırtı kırtı kırtı var, kırk pırtıktan kürkü var, abdestsiz ezan verir, nikahsız karısı var' diyerek horoz çiçeğinin taç yapraklarını burnumuzun ucuna, alnımıza ve yanaklarımıza yapıştırır, ellerimizi yana çırparak horoz taklidi yapar, öterdik.

Babama en çok Taştepe'de bir de ramazanda sinema çıkışında gittiğimiz belediye hamamından sonra Davulcu Hasan amcanın sahur beklediği Selçuk hanındaki çay ocağında yakın olurduk.

Annemin, gendime pilavı ile kuymak yaptığını, evin cümle kapısından girdiğimizde burnumuza çarpan kavrulmuş un ve nohut kokusundan anlardık. Gendime ile nohuttan yapılan, kızgın tereyağı gezdirilen pilavın yanına annem mutlaka samut turşusu çıkarırdı. Cuma günleri, dedem Eski Malatya'daki Ulu camiye, babam Söğütlüye, annemler de belediye hamamına gitmek üzere hazırlanır, evde görülmeye değer bir telaş sürüp giderdi.

Selçuk yapısı olan belediye hamamı, eski çarşının merkezinde idi. Önünde bir fayton durağı, karşısında yeni cami, bitişiğinde, sıra sıra eski dükkanlarıyla iş hanı bulunurdu.

Hamam gününün sabahı dışardaki yer ocağında patates haşlanır, soğan halkalanır ve samut turşusu doğranır, büyükçe bir leğen dolusu salata yapılır, tandır ekmeği ve salamura peynir

çıkarılır, ayran yapılır, temiz giysiler, lifler, keseler, ayak taşları hazırlanır, temiz takunyalar, derken herşey bohçalanır fayton beklenirdi.

Bu sıra dedem ve babam evden çıkmış olurdu.

İlkokul son sınıfa değin annemlerle kadınlar hamamına gittik. Bir gün şişman, heybetli bir yaşlı kadın, elimden tutup kurulamak üzere beni çıkarırken gördüğünde, ‘babasını da getirseydin bari hanım!’ deyince, artık babamla erkekler hamamına gitmeye başladım.

Akşam ezanında çıkardık hamamdan.

Kadınlar terler, keselenir, birkaç tas ılık su dökündükten sonra göbek taşında toplanır, evden getirdiği yiyecekleri hazırlardı.

Göbek taşında zengin bir sofraya açılırdı. Bir yandan salatalar, içli köfteler, sıkma köfteler, turşular, mercimekli pilavlar, eşkili köfteler yenirken bir taraftan latifeler, dedikodular yapılırdı, türküler söylenirdi, göbek faslı başlardı.

Gelin bakmaya, gelin adaylarının bedenlerini görmeye gelen yaşlı kadınlar, ağırbaşlı bir edayla kenarda oturur, haşarı ve şakacı kadınlar olmadık işler yapardı.

Hamamda mermer zemine çarpan bakır tasın gürültüsü, kadınların bağırtiları, kaynar sudan canı yananların çığlıkları yankır, tuhaf bir ses, beynimizin tavanında çınlar dururdu.

Sıcaktan bayılan kadınlar telaşla çıkarılır, eğlence bitip, asıl işe sıra geldiğinde, herkes odasına, kurnasına çekilir, harıl harıl bir faaliyet başlardı.

Annem, annesini, bizleri, halamı ve kızkardeşlerini yıkadıktan sonra kendisi de yıkanarak kurulanma odasına gelirdi. Burada ayrı bir muhabbet başlardı. Limonata ve çaylar içilir, saçlar taranır, örülür, ‘eyvah! geç kaldık, evde iş güç’ telaşıyla apar topar çıkılır, kapıdaki faytona binilerek evin yolu tutulurdu.

Muhallebi kıvamında bir un tatlısı olan kuymağı babam acaip bir iştahla yerdi.

Teyzemin öğrettiği tekerlemeyi, tabaklara dağıtılmış kuymağa burnumuzu batırır gibi koklarken söyledik: Yenge kızın bir tane/saçları tane tane/yenge kızın ikidir/küçüğü benimkidir/yenge kızın üç oldu/biri bana güç oldu/yenge kızın dört oldu/biri bana dert oldu/yenge kızın beş oldu/biri bana eş oldu/yenge kızın altıdır/yanakları tatlıdır/yenge kızın yedidir/bir tanesi dertlidir/yenge kızın sekizdir/bir tanesi semizdir/yenge kızın dokuzdur/en büyüğü domuzdur/yenge kızın on tamam/bayıldım aman aman. Annem, ‘nerdee’ diye sızlanır, ‘Allah’ın gücüne gitmesin ama, kız olsaydınız daha iyiydi’ derdi.

Bir gün cesaretlenip babama, ‘çocukken tekerleme söyler miydiniz?’ diye sordum.

‘Dur’ dedi, ‘bi tane vardı babam öğretmişti’

Ben hoşgörüsünden cesaretlenerek ısrar edince başladı : Hacle hacle pıhlava/atlandım gittim ava/ avda bulamaç yedim/mollamdan ağaç yedim/mollam yoğurt getirdi/pisik burnunu batırdı/pisik burnun kesilsin/kanaraya asılsın/kanaranın kiligi/odur kekka belinde/kekka hille yolunda/hille yolu serbeser/kargaların balası/beni gördü gıkladı/ocağa zırıkladı/ocaktan çıktı yumak/yumağı verdim şata/şat bana bir kuş verdi/kanatlandım uçmağa/ haç kapısını açmağa/haç kapısında bir oğlan/adı nedir Muhammed/Muhammed’e salavat’

Çok mal haramsız, çok laf yalansız olmazmış.

Babaannemin sık sık tekrarladığı bu söze babam fena halde inanırdı ki, ‘bu kadar yeter’ diyerek çarşıya giderdi.

Çarşıda bir zamanlar debbağ, sarraç, mutafyan-ki keçi kılından harika torbalar yaptığını söylerdi dedem- semerci, çulhacı, kürkçü, tellal, attar, çömlekçi, kazancı, keşefgiran gibi çok meslek erbabı bulunurdu.

Zamanla dükkanların yerleri, işleri ve sahipleri değişti.

Bilhassa ramazanda fırıncılar ve sadece küncülü pide yapan pidecilerin önünde uzun kuyruklar, içerde sevecen bir telaş, çevresinde enfes kokular olurdu.

Teravihten sonra film başlardı Pınar sinemasında. Hazret-i Ömer’in Adaleti, Hazret-i Yusuf, Seyyit Battal Gazi, Battal Gazi’nin İntikamı, Fatih’in Fedaisi Kara Murat, Yemen Çöllerinde Veysel Karani gibi filmler oynatılırdı.

İftardan sonra abdestlerimizi alır, faytona biner, içimiz içimize sığmaz bir halde Yeni Caminin yolunu tutardık. Teravih çıkışında babam acele eder, gittiğimizde film başlamış olurdu.

Kapıda Hacı ağbiyi bulurduk.

Bazen sinema çıkışı, babam Yusuf amcaya filtresiz yassı sigarasından, Yenice'den ikram edip, kendisi de bir tane yakarak dumanını savurduktan sonra, 'yarasalar gibi gece yaşıyoruz' derdi.

Büfeye yakın oturturdu bizi. Çekirdek, leblebi, fıstık verir, Ankara gazozu açardı. Tadı öteki içeceklerde olmayan, bayılarak içtiğim bir şeydi bu.

Perde gölgeler oynar, gözlerimiz salonun karanlığına alışına değin gazozlarımızı yudumlardık.

Bir düş makinası olan sinema, yirmisine kadar Varto'dan çıkmayan babamın hayatında nasıl olup da tutkuya dönüşebilmişti?

Bunun cevabını hiçbir zaman bulamayacaktım.

Işıklar sönüp, perdede bir düşün resimleri titreşmeye başladığında, sanki uykunun rem düzeyine dalar ve rüya görmeye başladık.

Efil efil bir rüzgar saçlarımızı okşar, Yıldızların Altında filmini, gökteki yıldızların altında, perdedeki yıldızların karşısında izlerken büyü bir dünyaya girerdik.

Perdenin birkaç yerinde leke vardı.

Lekeler bazen Göksel Arsoy'un alınına, bazen Vahi Öz'ün burnuna, bazen Belgin Doruk'un kulağına binerdi.

Perdede hareketlenen resimlere dalıp giderdim bazen.

Bazen de gölgelerden sıyrılır bakışlarımı göğe çevirir, sabit, hareketli, yanıp sönen, kayan yıldızları seyreder, gökteki yıldızlarla perdedekiler arasında ilişkiler kurardım.

Atıf Kaptan, Kenan Pars, Hüseyin Peyda, Ayhan Işık, Ekrem Bora, Sadri Alışık, Pervin Par, Neriman Köksal, Belgin Doruk, Türkan Şoray ve diğerleri tanıdıkmiş gibi, sanki hayatımızın bir yerinde, teyzem, dayım, ağbim, babam halammış gibiydiler.

Onlar güldüğünde güler, üzüldüğünde üzülürdüm.

Kimbilir kaç kez, Sadri Alışık'la birlikte ağladım. Göksel Arsoy'la aynı hastalığa yakalandım, Feridun Karakaya ile şaklabanlıklar yaptım, Hulusi Kentmen gibi bağışladım, bağışladıklarından biri oldum.

Perdede gördüklerime ve dinlediklerime, gerçek hayattakilerden daha çok inandım.

Gerçeğin orada anlatılan biçimine daha çok kandım.

En aptal sözler bana hep gizemli göründü, en salakça davranışlar büyü geldi.

Kenan Pars'a kızılıyordum. Atıf Kaptan'ın asaletine hayrandım. Önder Somer'den nefret ediyordum. Belgin Doruk'a daima aşkıttım.

Erkek Fatma, Kanlarıyla Ödediler, Kendi Düşen Ağlamaz, Bir Demet Yasemen, Benzincinin Aşkı, Ayşecik Yavru Melek, Ayşecik Şeytan Çekici, Yaşayan Ölüler, Sazlı Damın Kahpesi, Kuyu, Günah Köprüsü,, Yedi Köyün Zeynebi, Yanık Kezban, Vicdan Azabı, Cilalı İbo Casuslar Arasında, Yol Palas Cinayeti, Şehir Yıldızları, Yollarımız Ayrılıyor, Aşk Bestesi, İftira, İzmir Ateşler İçinde, Yanık Efe, Pusu, Son Şarkı, Kadifeden Kesesi, Tütüncü Kızı Emine ve daha yüzlerce öyküyü o kirli perdede tanıdım.

Bu tanıdık öykülerde kadın-erkek herkesi, yaşlı-çocuk hepimizi çeken bir şey vardı.

Makinist Yusuf amcanın zaman zaman eliyle gölgelediği Mandrake Killing'e Karşı filmindeki sevişme resimlerine özellikle ilgi duydum. Ben de ıslıkladım.

Korktum, bağıra bağıra ağlamaya başladım. Babam koşarak gelip çıkardı salondan.

Aklım ermeye başladığında külahlanmış çekirdek, gazoz sattım. 'Eğlence, eğlence isteyen!' diye bağırdım, sıcağın bunalanlara, 'buz gibi gazoz, var mı gazoz isteyen' diye ünledim. Para kazanmaya başladım. Film başlayınca kenara tezgahımı bırakarak aynı öyküyü bir kez bir kez daha izledim.

Hüseyin Peyda'nın Söyleyin Anneme Ağlamasın filminde hüngür hüngür ağlayan kadınlar kadar içim acıdı, belki onlardan çok ağladım.

Mezarımı Taştan Oyun Filmindeki unutulmaz Abdo rolünü seyirciler gibi ben de en çok babama yakıştırdım.

Yılmaz Güney'in At Avrat Silah'ını en az kendisi kadar yücelttim, onun gibi bana da kurşun izlemez'di, Piyade Osman'dım ben de, Kuyu filminde Hayati Hamzaoğlu'nun ölmesini en az o kadın kadar ben de istedim, yılanların öcünde bilendim, susuz yazda susadım, Danyal Topatan, Kozanoğlu filminde, Yılmaz Güney'in getirdiği yağ ile bala parmak çalıp, ağzını şapırdatarak yerken yutkunuyordum. Kartal Tibet'e arkadan kılıcını çekmiş yaklaşan hain için, 'arkanda arkanda!' iye bağırardım. Altan Günbay'ın dazlak kafası, ucu kıvrık bıyıkları, kötülük ve şehvet dolu bakışlarıyla kadın kurbanına yaklaşırken ıslık çaldım, 'yuuuuuh! dikkat eeet!' diye çığlık attım. Kara Murat, maskesini takıp bizanslı askerlere saldırdığında ellerim kırılırcasına alkışladım. Sezercik'in ağlaması içimi kavurdu, üvey baba adayı Kuzey Vargın'a gıcık kaptım. Musevi sarraf Feridun Çölgeçen'in, Hülya Koçyiğit'in kıymetli mücevherlerine düşük fiyat verışı en çok beni kızdırdı.

Perdede oynayan gölgelerin nasıl olup da bu denli büyüleyici olacağını bir türlü anlayamadım. Her gece mutad Pınar sinemasında idik.

Babam, annemle halamı nadiren getirirdi. Hem onları kıskandıığından hem de bilhassa Belgin Doruk'lu filmlere sevgilisinin gelmesinden olacak halam çok istemesine rağmen izin vermezdi. Mezarımı Taştan Oyun filmi haftalarca tıklım tıklım dolu bir sinemaya oynamıştı. Daha önce Mezarımı Yol Üstüne Kazsınlar filminde de mahallemizin kadınları tonlarca mendil ıslatmış, sinemadan gözleri kızarmış halde çıkmışlardı. Filmin türküsü söylenirken hıçkırık seslerinden duyulmazdı. 'Mezarımı yol üstüne kazsınlar/telkinimi başucuma yazsınlar/gelip giden yolcular/burda bir garip ölmüş desinler' İkinci dörtlükte fenalaşanlar, bayılanlar olurdu : 'Mezarımı derin edin/su serpin de serin edin/bu dünyadan murat almadım/ahretimi mamur edin'

Biz uyuyunca rüyalar uyanırmış.

Işıklar sönünce perdede bir düş uyanırdı.

Film seyretmek rüya görmek gibi idi.

Düşlerdeki gibi birkaç saat içinde bir ömre sığın hikayeler seyrederdik.

Geçmişe uzanır, geleceğe bakar, üç zamanı aynı anda yaşardık.

Hem içerde hem dışarda olur, bilinçli şekilde sanrıya kapılır, öykülerimizi birbirimizle değiştirirdik.

Kendi benliğinden vazgeçmek isteyenler akın akın koşardı sinemaya.

Film başladıktan sonra Hacı ağbi on onbeş dakika beklerdi kapıda. Geç kalanlardan başka parası yetmeyen veya olmayan çocukların yalvarışlarına dayanamaz, onları da alırdı içeri. Pınar sinemasının tabelasını Kışlalar caddesinde dükkanı olan Palulu Şakir ağbi yapmıştı. Sanat enstitüsü mezunu idi. Yaptığı tabelaya, Ş'nin kuyruğunu abartarak afilli bir imza da atardı.

Titiz olduğundan siparişleri zamanında yetiştiremezdi. Hacı ağbi tabelayı almaya giderken beni de götürmüştü. Babam, Pınarbaşı'nı simgeleyen bir şey de istediğinden, Şakir ağbi yetiştirememişti. 'Bi gün daha işi var' deyince Hacı ağbi, 'yav Abdo'yu bilmez misin, bugün dediyse bugün asacak, hadi davran...' deyince, o mızırdandı, olmaz da olmaz diye. Hacı ağbi sertleşti, 'taşkala yapma' dedi, 'bi saat sonra gelip alacam, ona göre'

Tabela babamın istediği gibi olmamıştı ama, Pınarbaşı'yla ilgili resim yapılmıştı. Sol altta, kuruluşu : 1957 sağ altta kocaman ŞAKİR yazıyordu. 'Kendini ressam sanıyor ya' dedi Hacı ağbi. Pınar sineması, şehrin en güzel yazlık sineması oldu.

'Acılarımızdan bir yaz kurmuştuk, onarıyorduk'

Sinemanın bir rüya sanatı olduğunu düşündüğüm yıllarda, burada seyrettiğim yüzlerce öykünün içimde 'kahverengi bir dağ ölüsü' bıraktığını nereden bilebilirdim?

Bazen film kopar birkaç saniye içinde ışıkların yarısı yanar, tamirat uzarsa, Yusuf amca pilak dinletir, arada sesini kısarak, 'teknik bir arızamız var, özür dileriz' derdi.

Naylon Emine'nin sinemaya dadanmasından önce, babamdan güçbela izin alarak makinist odasına çıkar, filmi gözetleme takasından seyredirdim. Yusuf amcaya aynı filmi defalarca izlemekten sıkılıp sıkılmadığını sorardım. 'Sıkılmıyorum' derdi.

Nihayet on dakika ara yazısı okunur ve ışıklar yanardı.

Düşten uyanmış gibi gözlerimi oğuştururdum. Uğultu başlardı. Çok geçmez, şayet Naylon Emine salondaysa, makinist Yusuf amca mutlaka, Ali Uğurlu'nun, 'Yaktın beni ey nazlı kadın' türküsünü çalardı, ikinci şarkı, kesinkes Zeki Müren'in, 'Seninle Bir Sonbahar' olurdu. Dedikodu kulağıma çarptıktan sonra, Naylon Emine ile Yusuf amcanın sinemadaki hallerini dikizlerdim. Yusuf amca, makinist odasının ışıklarını açardı önce. Pilakları çoktan hazırlamış olurdu. Pilak dönmeye başladığında, Naylon Emine'ye çevirirdi bakışlarını. On dakika arada, ortalık aydınlıkken Emine teyzenin bir kez bile ona baktığını görmedim. Işıklar sönüp film başladığında, çaktırmadan, ağır ağır başını çevirir, kuvvetli bir huzmenin sızdığı odaya bakardı. Ben de onunla birlikte bakar, birşey göremezdim. O, ışığın geldiği camlı takanın az yanındaki gözetleme yerinden bakarmış meğer. Sonradan uyandım. Filmin büyüünden koştukça izledim onları.

Söylentiye göre Orduzu'daki korulukta buluşurlarmış. Muhabbetleri bayağı ilerlemiş. Bazı haftasonları civar kentlere günübürlük kaçamak yapıyorlarmış. Bir gece filmden sonra, Yusuf amcanın İnci pavyonu onun için kapattığı bile söyleniyordu.

Lafın gümrüğü mü var, kadınlar, Naylon Emine'nin kollarındaki kremsiyelerin çoğaldığından, süsünün takısının arttığından, Yusuf amcanın ortalıkta görünmediği zamanlar onun da kaybolduğundan söz ediyor, kaynatıyorlardı dedikodu kazanını.

Yusuf amca paltosunu da çıkarıyordu artık. Buluşacağı zamanlar iki dirhem bir çekirdek oluyordu.

Yetim hırsızlığa çıkmış, ay akşamdan doğmuş.

Yusuf amca başında kavak yelleri esmeye başladığından itibaren herkesin diline düşmüştü. Film başlamadan ve on dakika arada çaldığı şarkıların sözlerinden bir anlam çıkarılıyordu, filmlerdeki aşk sahnelerinde sarfedilen sözlerden başka bir mana.

Herkes hafife gibi onları izliyordu. Belediye parkında görülmüşlerdi en son. Semaver çayı içip Kernek boyunda gezmişler, faytona binip eve gitmişlerdi.

Babam, Yusuf amcayla bu konuda hemen hiç konuşmadı.

Birlikteyken bahsi geçtiğinde duymamış gibi yapardı. Annemden kadınların dilinde gezen dedikoduları kulak ucuyla birkaç kez dinlemişti.

Kış kış olursa yaz da yaz olur derdi babaannem. Cemrenin üçü de düşmesine rağmen sobanın kalkmadığı kıştan sonraki yaz kasıp kavurdu ortalığı.

Pınar sinemasının zemini ve girişi sulanırdı öğleden sonra. Kurur, tekrar sulanır, bayıltıcı bir toprak kokusuna, atarabalarından ve faytonlardan geriye kalan at pisliğinin kokusu karışırdı. Babamın çıkarttığı dondurmacılar zaman zaman sinemaya da uğrar, kazanın dibinde kalan çalışanlar kapışırdı.

Hacı ağbinin önerisi üzerine limonata işine de girildi sinema önünde.

Sıcaktan bunalanlar, buzhaneden getirilen kalıp kalıp buzların kırılarak katıldığı limonatadan doya doya içtiler.

Saadet Güneşi filminin gösterimde olduğu akşam Yusuf amca yoktu. Babam, soranlara, 'hastalanmış' diyor, 'neyi var hayırdır?' sorularını, 'önemli bi şey değil' diye geçiştiriyordu. Murat Soydan ile Hülya Koçyiğit'in birbirine sarıldıkları son sahneye kadar gözlerim Naylon Emine'yi aradı. O da gelmemişti. Bir bit yeniği olduğunu hissetmiş ama sonunu getirememiştim. Seyirci boşaldı. Sandalyeler düzeltildi. Cihazlar kapatıldı. Hacı ağbiyle büyük dayım hesabı getirdiler. Babam idare odasında saydı, gündeliğini verdi, parayı beze sardı, kahveye uğramadan eve döndük.

Babam düşünceliydi. Yusuf amca gün boyu ortalıkta görünmemiş, vakit geçmesine rağmen eve de gelmemişti. Elektrik kesikti. Gaz lambasıyla cılız beyaz mumlar yakmıştı annem. Külâh dolması ile kayısı hoşafı vardı yemekte. Babam çok sevmesine rağmen azıcık yeyip yattı. Uykum yoktu. Yatakta sağa sola dönüp durdum.

Nihayet gözkapaklarım kapanırken, babamın, yatak odasının eşiğinde anneme söylediği çınladı kulağımda, ‘yıkılan ağaca balta vuran çok olur’

Yusuf amca haftasonu çıkageldi. Babamla içerde epeyi konuştular. Çıktıklarında ikisi de neşesizdi. Babam en meyus anlarında yaptığı gibi, ‘çek şu ahmedini’ dedi teşrifatçıya, sandalyesini sinemanın açığında bir yere koydu. ‘Masayı getirin’ demeye kalmadan çekirdek, gazoz satıcıları uçurdular. Örtüsünü silkerek serdiler. Bi sandalye çekti, Yusuf amca’yı buyur etti. ‘Keto gel lan buraya’ diye bağırdı, Keto yetiştii. Babam para verip, kulağına birşeyler söyledi.

Ortalığı neşelendirmek için Şark sineması günlerinden, radyocu İrfan ustadan, İpekçi’den, Arpacı İsmet’ten anlattı, sağa sola sataştı.

Çilingir sofrası erken kurulmuştu. Kırmızı şarap, votka ve kanyak.

Kanyak Yusuf amca için sipariş edilmişti. Yüzündeki zoraki gülümsemeye karşın içi kan ağlıyordu. Ertesi günkü gösterimden sonra, Naylon Emine’nin Adana’daki çırçır işletmecisi ağbisi gelerek kadını zorla götürmüş, bir daha dönmeyecekmiş.

Yusuf amcanın ağzını bıçak açmışordu, zaten suskun, içine kapanmış olan adam iyiden iyiye sessizleşmişti.

Günler bu minval üzere geçip giderken ve kuşlar gibi uçarken Yusuf amcanın doluya koyduğu olmadığı boşa koyduğu olmadığı görülüyordu.

Sakin mizaçlı adam zaman zaman olmadık şeylere kızıp, ‘alisi deli velisi deli, geçmişine tükürdüğümün hepsi deli’ diyerek ortadan kayboluyordu.

Artık on dakika arada sadece, Şükran Ay’ın okuduğu, ‘Kader diyemezsin/sen kendin ettin/aşkima sevgime ihanet ettin/yalvarışın çok geç beni kaybettin/gelme artık geri ben de terkettim/hani mutluluktan bu aşkın sonu/hani sevecektin bir ömür boyu/nasıl yaptın zalim sen bana bunu/kader diyemezsin sen kendin ettin/’ çalıyordu.

Bu şarkıyı yüzlerce kez dinledik Pınar sinemasında.

Şikayetler gelince babam, ‘bırakın çalsın, ilişmeyin’ derdi.

Yusuf amca yeniden paltosunu giydi. Saçlarını biriyantinlemekten, iskarpinlerini parlatmaktan, iri yakalı, beyaz polyester gömleğinin yaka düğmesini ilikleyerek çizgili siyah ince gravatını takmaktan vazgeçti.

Gece gündüz kanyak ve cigara içiyor, kimseyle konuşmuyor, sinemaya geç geliyor, makinist odasına kapanıyordu.

Pınar sinemasının perdesinde onlarca aşk öyküsü yanıp yanıp söndü.

Kavaklar pamuklanmaya başlamıştı. Sezonun son filmi Hıçkırık’ın yedinci gösterimiydi.

Soğuk soluğunu duyurmaya başlamıştı. Gazoz müşterisi azalmasına rağmen, teneke sitile istiflediğim gazozları satmak üzere dolaşıyordum.

Yine Kader Diyemezsin dönüyordu pikapta.

Film başladı, babamın arkasında bir sandalyeye tünedim.

Beş-on dakika geçti geçmemişti ki yanık naylon kokusu duyduk. Babam sağa sola dönerek koku almaya çalıştı. Kapıda heyula gibi dikilen Keto’yu çağırdı, ‘nedir bu?’ diye sordu.

Adam, ‘bi şey mi var ağbi?’ deyince çıkıştı, ‘koku oğlum koku, ne bu?’

Yukarda bir şangırtı oldu, ardından koku ve duman, Yusuf amcanın bağırtısı koptu. Babam fırladı yerinden, ‘ışıkları, ışıkları yakın!’ diye bağırdı Hacı ağbi. Alevler büyüyor, bir kıyamet gibi herkes bağırarak koşuyor.

Yusuf amcanın bağırtısı düştü ortalığa.

Babam, makinist odasına koşarken, ‘su!’ dedi, ‘su getirin, koşun, itfaiyeye haber verin!’

Bir saat sonra koca sinema kül olmuştu. İtfaiyeciler hala uğraşıyordu. Yusuf amcanın genzimizi yakan, kömürden bedenini arnavut kaldırımına sermişler, üzerine battaniye örtmüşlerdi. Keto, Teş, Sosyete Recep, Suset ve diğerleri başında ağlıyorlardı. Ortalık ana baba günü idi.

Bizi apar topar faytonla eve getiren Hacı ağbi, annem, ‘yenge merak etmeyin Abdo abi iyi, doktor Ökkeş’in muayenehanesinde’ demeye kalmadı annem çılgılığı bastı.

Ertesi yaz annem çatı aralığında çizgili bir defter buldu. Sabit kalemle her sayfasına kargacık burgacık yazıyla bir dörtlük yazılmıştı. Son sayfasındada şöyle diyordu :

Kırmızı gül sararıp da solunca
Bu ayrılık ciğerime dolunca
Ben de dertli dertli ararım seni
Gün kararıp vakit akşam olunca